

УДК 35.07/.08:323.2:005.574]-027.21

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2\(56\)-693-704](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-693-704)

Яременко Олександр Іванович кандидат наук з державного управління, доцент, декан факультету права, публічного управління і менеджменту, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, тел.: (0432) 61-28-12, <https://orcid.org/0000-0002-3053-2257>

Кононенко Валерій Васильович доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та менеджменту, Вінницький педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, тел.: (0432) 61-28-12, <https://orcid.org/0000-0001-5177-2885>

Назаренко Марина Олександрівна кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри публічного управління та менеджменту, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, тел.: (0432) 61-28-12, <https://orcid.org/0000-0003-2116-754X>

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ МЕДІАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНОГО ІНСТРУМЕНТУ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У науковій статті здійснено ґрунтовний аналіз теоретико-правових засад застосування медіації для врегулювання публічно-правових спорів, окреслено основні тенденції її розвитку в Україні й світі та визначено ключові чинники, що впливають на інституціоналізацію цього альтернативного способу розв'язання конфліктів в публічному управлінні. Особливу увагу приділено розкриттю сутності й ознак адміністративної медіації, а також наголошено на основній її відмінності від муніципальної медіації, яка характеризується специфічною сферою застосування, оскільки спрямована на вирішення спорів з органами місцевого самоврядування як суб'єктами владних повноважень. Визначено основні чинники, що ускладнюють процес інституціоналізації адміністративної медіації в Україні, серед яких: недостатній рівень обізнаності населення щодо можливостей позасудового врегулювання суперечностей; обмеженість дискреційних повноважень службовців і відсутність чітких критеріїв для встановлення умов примирення; наявність у суб'єктів владних повноважень психологічних бар'єрів, обумовлених їхнім статусом.

Також у роботі досліджено досвід інституціоналізації адміністративної (муніципальної) медіації у зарубіжних країнах, зокрема Франції, Польщі, Чехії, Великобританії та США, де ця позасудова процедура є важливим елементом системи врегулювання спорів з органами місцевого самоврядування. На основі проведеного аналізу визначено перспективні напрями розвитку інституту медіації в Україні. Зокрема, акцентовано увагу на доцільності: 1) закріплення на законодавчому рівні чітких процедур проведення муніципальної (адміністративної) медіації; 2) запозичення практики створення незалежних медіаційних центрів, які діятимуть при місцевих органах влади, але збережуть нейтральність та автономність у вирішенні спорів; 3) посилення роботи з проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності громадян щодо можливостей позасудового вирішення спорів та переваг, які вони надають; 4) врахування досвіду Польщі щодо впровадження безоплатних медіаційних послуг для громадян у конфліктах із місцевою владою.

Ключові слова: медіація, місцеве самоврядування, публічне управління, інституціоналізація, публічно-правовий спір.

Yaremenko Oleksandr Ivanovych Candidate of sciences in public administration, associate professor, dean of the Faculty of Law, Public Administration and Management, Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University, Vinnytsia, = tel.: (0432) 61-28-12, <https://orcid.org/0000-0002-3053-2257>

Kononenko Valerii Vasyliovych Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of Public Administration and Management, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, tel.: (0432) 61-28-12, <https://orcid.org/0000-0001-5177-2885>

Nazarenko Maryna Oleksandrivna PhD in Public Administration, Senior Lecturer of the Department of Public Administration and Management, Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University, 21001, Vinnytsia, tel.: (0432) 61-28-12, <https://orcid.org/0000-0003-2116-754X>

INSTITUTIONALIZATION OF MEDIATION AS AN EFFECTIVE TOOL FOR SETTLEMENT OF DISPUTES WITH LOCAL GOVERNMENT BODIES: FOREIGN EXPERIENCE AND UKRAINIAN PERSPECTIVES

Abstract. This scientific article provides a comprehensive analysis of the theoretical and legal foundations of mediation in resolving public-law disputes,

outlining key trends in its development in Ukraine and globally. The study identifies the main factors influencing the institutionalization of this alternative dispute resolution mechanism in public administration. Particular attention is given to defining the essence and characteristics of administrative mediation, emphasizing its fundamental distinction from municipal mediation, which has a specific scope of application as it focuses on resolving disputes with local self-government bodies as subjects of authority. The article highlights the primary obstacles to the institutionalization of administrative mediation in Ukraine, including the low level of public awareness regarding out-of-court dispute resolution mechanisms, the limited discretionary powers of officials, the absence of clear criteria for reconciliation terms, and psychological barriers among public authorities due to their official status.

Additionally, the study examines the experience of institutionalizing administrative (municipal) mediation in foreign countries, such as France, Poland, the Czech Republic, the United Kingdom, and the United States, where this out-of-court procedure serves as an essential element of dispute resolution systems involving local authorities. Based on the conducted analysis, the article outlines prospective directions for developing the mediation institute in Ukraine. In particular, it underscores the necessity of: 1) establishing clear legislative procedures for municipal (administrative) mediation; 2) adopting the practice of creating independent mediation centers operating within local government bodies while maintaining neutrality and autonomy in dispute resolution; 3) enhancing public awareness campaigns to promote the advantages of out-of-court dispute resolution; and 4) incorporating Poland's experience in implementing free mediation services for citizens in conflicts with local authorities.

Keywords: mediation, local self-government, public administration, institutionalization, public legal dispute.

Постановка проблеми. Сучасні соціально-політичні процеси породжують нові виклики для системи публічного управління, серед яких особливо гостро стоїть проблема ефективного врегулювання конфліктів. Так, зростання громадянської активності, посилення вимог до прозорості та підзвітності влади, а також децентралізаційні процеси обумовлюють необхідність впровадження сучасних механізмів вирішення спорів, які б відповідали європейським стандартам належного врядування. Водночас традиційні судові механізми не завжди здатні забезпечити оперативність, гнучкість і конструктивний діалог між сторонами, що робить медіацію важливим інструментом у цій сфері. Проте у вітчизняній практиці, незважаючи на прийняття Закону України «Про медіацію» у 2021 році, процес впровадження цієї позасудової процедури лише починається. Це створює для України, яка

активно інтегрується в європейський простір, можливості для дослідження перспектив розвитку медіації як ефективного інструменту врегулювання публічно-правових спорів через призму зарубіжного досвіду, що є ключовим для розробки власної моделі інституціоналізації медіації в публічному управлінні, яка відповідатиме національним особливостям та сприятиме зміцненню демократичних інститутів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інституціоналізації медіації в публічному управлінні, зокрема у врегулюванні спорів з органами місцевого самоврядування, є предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Так, серед провідних науковців, які зробили значний внесок у розвиток теоретико-методологічних засад та практичних аспектів застосування медіації у врегулюванні публічно-правових спорів, окремо варто відзначити таких дослідників, як: Л. Гриндей, Б. Маана, О. Меленко, О. Мельничук, Ю. Рак, Р. ван Рі, В. Родченка, Л. Романадзе, О. Саліхова, А. Самотуга, А. Сергєєву, С. Сергєєву, О. Стратія та ін. Їхні праці сприяли поглибленню розуміння механізмів медіації, її правового регулювання, а також визначенню ефективних моделей інтеграції цього інструменту в систему публічного управління. Однак, попри наявність ґрунтовних досліджень вказаних вчених, ця проблема все ще залишається актуальною і потребує подальшого вивчення.

Мета статті – розкрити теоретичні засади та практичні аспекти інституціоналізації медіації у врегулюванні спорів з органами місцевого самоврядування, дослідити зарубіжний досвід у цій сфері та визначити перспективи його адаптації в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ідея медіації як мирного способу вирішення конфліктів є універсальною та має давнє історичне коріння, оскільки примирливі методи, що лежать в її основі, використовувалися з найдавніших часів у різних людських спільнотах. Чимало дослідників вказують на те, що перші згадки про практики, схожі на медіацію, з'явилися в цивілізаціях Стародавнього Світу – Вавилоні, Стародавніх Китаї, Греції та Римі [1, с. 26]. Так, у римському праві інститут мирової угоди був відомий як *transactio* і передбачався Законами XII таблиць, а у Дігестах Юстиніана, серед багатьох інших термінів, що використовувалися для позначення посередника, таких як *internuncius*, *medium*, *intercessor* та інші, вперше з'являється термін «mediator» [2, с. 52]. Однак медіація в її сучасному вигляді виникла лише у другій половині XX століття в країнах англо-американської правової сім'ї – США, Австралії та Великобританії [3, с. 132].

В Україні становлення медіації найчастіше вчені, зокрема і Ю. Рак та Т. Водоп'ян, пов'язують із подіями, що відбувалися на тлі глибокої соціально-економічної кризи та масштабних страйків шахтарів після розпаду

Радянського Союзу, а також із діяльністю недержавних організацій, що з'явилися в 1994 році та сприяли поширенню практики медіації для вирішення широкого спектру спорів: від трудових та комерційних до споживчих, шкільних та сусідських [2, с. 53; 4, с. 47]. Саме у той період гостро постала потреба в ефективних механізмах розв'язання конфліктів, які б сприяли збереженню соціальної стабільності та запобіганню ескалації напруги. Проте лише з прийняттям Закону України «Про медіацію» у 2021 році цей альтернативний спосіб вирішення спорів отримав насправді детальну правову регламентацію, оскільки вказаний акт закріпив правові засади, порядок проведення та принципи медіації, а також «статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою» [5].

І хоча протягом останніх років медіація в Україні й здобула певне визнання та поширення, але разом з тим, як зазначає Ю. Рак, «процес інституціоналізації не завершується створенням інституту чи прийняттям нормативно-правових документів, а навпаки перебуває у постійній трансформації, удосконаленні вже існуючих норм та правил» [6, с. 147]. Це означає, що законодавча база – лише основа, а реальний процес інституціоналізації є більш складним і багатограним, особливо в контексті врегулювання спорів із органами місцевого самоврядування як «особливою підсистемою публічного управління, що володіє відомою самостійністю у відносинах із центральною державною адміністрацією та її безпосередніми представниками на місцях» [7, с. 78].

Так, при вирішенні спорів за участю органів муніципальної влади (як форми публічної влади [8, с. 39]) в Україні застосовується особливий вид медіації – адміністративна медіація, яка, за визначенням О. Меленко, О. Стратія та Л. Гриндей, являє собою «позасудову правову форму добровільного врегулювання адміністративного спору за участю двох чи більше сторін, одна з яких є суб'єктом владних повноважень, та професійного посередника, що виник на підставі порушення норм адміністративного права» [9, с. 182].

Аналіз наведеної дефініції дозволяє виділити низку диференційних ознак адміністративної медіації, які визначають її специфіку. Зокрема, узагальнено можна стверджувати, що цей вид медіації характеризується: по-перше, наявністю у конфлікті (спорі) суб'єкта владних повноважень (адміністративного органу), який виконує управлінські функції; по-друге, обмеженістю свободи прийняття рішень адміністративним органом, оскільки умови примирення не можуть суперечити закону або виходити за межі його компетенції, а всі дії такого органу мають керуватися публічним інтересом; по-третє, застосуванням у межах публічного управління, що є особливою сферою, яка накладає додаткові правові й процедурні обмеження [10, с. 478]. Ці особливості визначають унікальність адміністративної медіації як механізму врегулювання спорів за участю суб'єктів публічної влади.

Водночас ефективність адміністративної медіації полягає в її здатності забезпечити швидке, гнучке та конфіденційне вирішення спорів, що є особливо важливим у контексті взаємодії громадян з органами місцевого самоврядування, тобто тоді, коли сторони спору мають різний рівень ресурсів, влади чи впливу. Медіатор, виконуючи роль нейтрального посередника, допомагає сторонам обговорити спірні питання та знайти рішення, яке максимально враховує інтереси обох сторін та відповідає вимогам законодавства. Це сприяє не лише вирішенню конфлікту, а й відновленню або покращенню довіри до органів публічної влади.

Крім того, адміністративна медіація виконує превентивну функцію, оскільки сприяє не лише вирішенню конкретного спору, а й формуванню більш ефективних підходів у роботі органів місцевого самоврядування. Вона дозволяє зменшити кількість судових спорів, знизити адміністративні витрати та сприяє більшій відкритості й прозорості у взаєминах між владою та громадою.

Відтак адміністративна медіація виступає не лише як спосіб врегулювання спорів, а й як інструмент формування конструктивного діалогу між владою та суспільством, сприяючи зміцненню демократичних принципів і правопорядку в контексті публічного управління.

Проте, незважаючи на значний потенціал та очевидні переваги від застосування адміністративної медіації, її впровадження в Україні супроводжується низкою системних викликів, які перешкоджають повноцінній інституціоналізації цього механізму вирішення конфліктних ситуацій. Серед основних таких проблемних аспектів, як наголошують А. Сергєєва, С. Сергєєва, Л. Романадзе, В. Родченко, Б. Маан, Р. ван Рі, О. Мельничук та деякі інші дослідники, можна виділити, серед іншого:

- недостатню обізнаність учасників спору про можливості медіації [11, с. 501];
- обмеженість дискреційних повноважень службовців у визначенні умов примирення [11, с. 501];
- наявність у суб'єктів владних повноважень психологічних бар'єрів, пов'язаних з їхнім статусом [11, с. 501];
- відсутність чітких критеріїв для визначення умов примирення, які здатні були б гарантувати захищеність суб'єкта владних повноважень від можливих звинувачень у корупційних діях у випадку мирного розв'язання публічно-правового спору [12, с. 26].

Кожен із цих викликів обумовлений власними першопричинами. Наприклад, недостатня поінформованість учасників спору про медіацію є результатом відсутності систематичних інформаційних кампаній та загалом низького рівня правової обізнаності населення. Обмеженість дискреційних

повноважень суб'єктів владних повноважень та відсутність чітких критеріїв для визначення умов примирення – наслідок передусім законодавчих прогалин. Водночас психологічні бар'єри, пов'язані зі статусом службовців, доволі часто виникають через високий рівень відповідальності, покладеної на суб'єктів владних повноважень, та ієрархічну підпорядкованість в системі публічного управління. У поєднанні такі умови доволі часто спонукають управлінців сприймати використання медіації як ознаку нездатності самостійно вирішувати конфліктні ситуації, а більш формалізований судовий процес – як прийнятний і безпечний спосіб врегулювання спору, який не піддається сумніву з боку керівництва чи суспільства.

Відтак у сукупності усі визначені вище перешкоди створюють замкнене коло, що гальмує процес інституціоналізації медіації в публічному управлінні в Україні, оскільки, з одного боку, населення ще не повністю сприймає медіацію як дієвий механізм вирішення спорів, а з іншого – суб'єкти владних повноважень не виконують належним чином свою функцію інформування про медіацію як соціальну послугу через як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори.

Разом з тим, універсального методу чи механізму вирішення всіх зазначених проблем не існує, адже кожна з них, як ми вже згадували, має свою специфіку. Однак корисним та цінним у цьому контексті є вивчення досвіду інституціоналізації медіації в зарубіжних країнах, у яких ця позасудова процедура стала дієвим інструментом врегулювання публічно-правових спорів.

Зокрема, доречно зазначити, що в окремих державах Європи інститут медіації настільки міцно закріпився у практиці публічного управління, що внаслідок цього набула поширення і так звана «муніципальна медіація» – процедура мирного врегулювання спорів, що виникли між органами місцевого самоврядування та громадянами. Фактично муніципальну медіацію, на нашу думку, можна вважати різновидом адміністративної медіації, оскільки вона спрямована на врегулювання спорів, що виникають у сфері публічно-правових відносин, однак обмежена все ж тим, що обов'язковим її учасником має бути саме орган місцевого самоврядування як суб'єкт владних повноважень.

Отож з огляду на таку специфіку муніципальної медіації її ефективна інституціоналізація вимагає поєднання чіткого законодавчого регулювання та активних дій органів місцевого самоврядування, спрямованих на популяризацію цього інструменту серед населення. І саме такий системний підхід, згідно із дослідженням Львівського центру медіації, було реалізовано, приміром, у Республіці Польща, де прийняття закону «Про безоплатну правову допомогу, безоплатне громадянське консультування та правову освіту» стало одним із перших кроків до широкого впровадження медіації на місцевому рівні через надання цієї соціальної послуги безоплатно [13, с. 8].

Водночас чеське законодавство зобов'язує органи місцевого самоврядування залучати зовнішніх медіаторів для вирішення соціальних проблем та захисту прав дітей. Крім того, спектр застосування медіації в Чехії охоплює не лише суто публічно-правові спори, а й різноманітні конфлікти в приватному секторі, зокрема, спори між окремими мешканцями, громадянами і бізнесом, а також внутрішньоорганізаційні конфлікти в самих органах місцевого самоврядування, які виникають, серед іншого, під час створення стратегічних планів розвитку громади [13, с. 11].

Показовим є і досвід Франції, де інституціоналізація медіації досягла такого рівня, що у 2008 році в столиці цієї держави було офіційно запроваджено посаду медіатора міста Париж. Так, діючи як незалежний орган, інститут міського медіатора у Франції відповідальний за сприяння мирному врегулюванню спорів між громадянами та муніципальною владою [14, с. 265]. При цьому, як відзначає А. Самотуга, ця ініціатива поширилася й за межі столиці, а тому «у 2013 році було створено Асоціацію медіаторів територіальних громад (АМСТ)» [14, с. 265], яка є потужною платформою для співпраці та обміну досвідом між місцевими медіаторами.

Щодо батьківщини медіації – країн англо-американської правової сім'ї, то слід згадати, що, наприклад, у Великобританії більш відомою є все ж практика застосування адміністративної медіації, а не муніципальної як її різновиду. Так, в цій країні медіація активно використовується Міністерством оборони, Департаментом казначейства та Податковою і митною службою її Величності для розв'язання спорів, пов'язаних із військовою службою, виконанням покарань та оподаткуванням відповідно [15, с. 78].

Натомість у США про використання медіації муніципальною владою говорять ще з 1990-х років. Як видно із дослідження американських вчених Б. Макаду та Л. Баккен, саме з того часу відбулася значна еволюція у розумінні публічних конфліктів, що проявилася в усвідомленні сторонами того, що ескалація напруги та перехід до «спіралі некерованих конфліктів» (типової послідовності розвитку спорів) не є конструктивним шляхом вирішення публічних суперечок. Визнання цієї проблеми сприяло пошуку альтернативних методів урегулювання спорів, зокрема через залучення нейтральних посередників, що дозволяло не лише зменшити конфліктну напругу, а й досягти більш стійких та взаємовигідних рішень. Згодом представники місцевої влади США почали все активніше впроваджувати медіацію як ефективний інструмент розв'язання навіть найскладніших суспільних суперечок, що, разом з тим, сприяло її подальшій інституціоналізації [16, с. 195].

Отже, як бачимо, досвід впровадження медіації у врегулюванні конфліктів з органами місцевого самоврядування в таких країнах, як Франція,

Польща, Чехія та США, є цінним джерелом практичних рішень та підходів для України. Він підтверджує ефективність цього інструменту у зниженні соціальної напруги, запобіганні ескалації конфліктів та зміцненні довіри між громадянами та місцевою владою. Враховуючи це, для успішного поширення практики використання медіації у врегулюванні конфліктів між громадянами та органами місцевого самоврядування в Україні доцільно адаптувати кілька ключових аспектів зарубіжного досвіду, а саме:

1. Розробити та закріпити на законодавчому рівні чіткі процедури проведення муніципальної (адміністративної) медіації, зокрема, визначення статусу медіаторів, їхніх повноважень та механізмів фінансування цієї діяльності;

2. Запозичити практику створення незалежних медіаційних центрів (та/або посади медіатора міста, як у Франції), які діятимуть при місцевих органах влади, але збережуть нейтральність та автономність у вирішенні спорів;

3. Посилити роботу з проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності громадян щодо можливостей позасудового вирішення спорів та переваг, які вони надають;

4. Взяти до уваги досвід Польщі у впровадженні безоплатних медіаційних послуг для громадян у конфліктах із місцевою владою, що сприятиме доступності цього механізму та підвищенню рівня довіри до нього.

Переконані, що адаптація таких підходів до українських соціально-правових реалій дозволить сформувати дієву систему альтернативного вирішення публічно-правових конфліктів, що стане важливим кроком на шляху до підвищення ефективності муніципального управління та зміцнення демократичних процесів.

Висновки. Місцеве самоврядування як підсистема публічного управління стикається з численними викликами у своїй діяльності, ключове місце серед яких займають конфлікти. Відтак для України інституціоналізація медіації як механізму врегулювання публічно-правових спорів з органами місцевого самоврядування є перспективним напрямом управлінської реформи, що може сприяти вирішенню низки проблем, приміром, таких, як: брак обізнаності учасників спору про можливості медіації; обмеженість дискреційних повноважень службовців у визначенні умов примирення; психологічні бар'єри суб'єктів владних повноважень, обумовлені їхнім статусом; відсутність чітких критеріїв для визначення умов примирення, які б гарантували захист від звинувачень у корупційних діях у разі мирного врегулювання спору.

Для успішного поширення практики використання медіації у врегулюванні конфліктів між громадянами та органами місцевого самоврядування в

Україні доцільно адаптувати кілька ключових аспектів зарубіжного досвіду, зокрема: 1) розробити та закріпити на законодавчому рівні чіткі процедури проведення муніципальної (адміністративної) медіації; 2) запозичити практику створення незалежних медіаційних центрів (та/або посади медіатора міста, як у Франції), які діятимуть при місцевих органах влади, але збережуть нейтральність та автономність у вирішенні спорів; 3) посилити роботу з проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності громадян щодо можливостей позасудового вирішення спорів та переваг, які вони надають; 4) взяти до уваги досвід Польщі у впровадженні безоплатних медіаційних послуг для громадян у конфліктах із місцевою владою. При умові впровадження вказаних змін у практику публічного управління, перспективним напрямком подальших наукових досліджень стане емпіричне вивчення процесу імплементації та ефективності запропонованих підходів до інституціоналізації муніципальної (адміністративної) медіації як інструменту врегулювання спорів з органами місцевого самоврядування.

Література:

1. Гонгало Р. Ф. Історія розвитку медіації у зарубіжних країнах. *Альтернативні способи вирішення цивільних спорів* : матеріали круглого столу (Одеса, 29 берез. 2021 р.). Одеса : Фенікс, 2021. С. 26-29.
2. Рак Ю. О. Інституціоналізація медіації в публічному управлінні в Україні: дис. ...канд. наук з держ. упр. Київ, 2023. 297 с.
3. Степаненко Т. В. Європейські стандарти медіації в цивільно-правових спорах та їх упровадження в Польщі та Чехії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 131-135.
4. Водоп'ян Т. В. До питання історії розвитку медіації в Україні. *Приватне право і підприємництво*. 2020. Вип. 20. С. 45-48.
5. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 20.01.2025).
6. Рак Ю. О. Проблеми інституціоналізації медіації у регулюванні конфліктної взаємодії органів публічної влади і громадянського суспільства в Україні. *Наукові перспективи*. 2023. № 3 (33). С. 144-155.
7. Карагіоз Р. С. Органи державного управління та місцевого самоврядування як елементи публічної влади. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. Ч. 1. С. 75–79.
8. Стукан Т. М. Публічна влада: характеристика, ознаки та форми прояву. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 4 (31). С. 37-41.
9. Меленко О. В., Стратій О. В., Гриндей Л. М. Адміністративна медіація у світлі інституційних перетворень в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2021. Вип. 68. С. 180-185.
10. Саліхов О. О. Медіація у публічному управлінні та її співвідношення з посередництвом. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 4 (22). С. 472-480.
11. Мельничук О. Ф., Саліхов О. О. Удосконалення інституту медіації в публічному управлінні. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 9 (27). С. 496-503.

12. Маан Б., Пі Р., Сергєєва А., Сергєєва С., Романадзе Л., Родченко В. Gap-Аналіз впровадження інституту медіації в Україні. 2020. 71 с. URL: <https://surl.li/pwkxei> (дата звернення: 25.01.2025).

13. Муніципальна медіація: Аналіз Львівського та іноземного досвіду, пропозиції для Львівської громади. Львів: Львівський центр медіації, 2023. 24 с. URL: <https://surl.li/eeeskiv> (дата звернення: 25.01.2025).

14. Самотуга А. Муніципальна медіація: досвід Франції. *Медіація як спосіб вирішення приватно- та публічно-правових спорів* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 30 листоп. 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 264-266.

15. Мельничук О. Ф. Медіація в адміністративному судочинстві: європейський досвід для України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2022. Вип. 72 (2). С. 77-81.

16. McAdoo B., Bakken L. Local Government Use of Mediation for Resolution of Public Disputes. *The Urban Lawyer*. 1990. Vol. 22, № 2. P. 179-195.

References:

1. Honhalo R. F. (2021). Istoriiia rozvytku mediatsii u zarubizhnykh krainakh [The history of the development of mediation in foreign countries]. *Alternatyvni sposoby vyrishennia tsyvilnykh sporiv – Alternative ways of resolving civil disputes: Proceedings of the materials of the round table*. (pp. 26-29). Odesa: Feniks [in Ukrainian].

2. Rak Yu. O. (2023). Instytutstionalizatsiia mediatsii v publichnomu upravlinni v Ukraini [Institutionalization of mediation in public administration in Ukraine]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

3. Stepanenko T. V. (2021) Yevropeiski standarty mediatsii v tsyvilno-pravovykh sporakh ta yikh uprovadzhennia v Polshchi ta Chekhii [european standards for mediation in civil legal disputes and their implementation in Poland and the Czech Republic]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 3, 131-135 [in Ukrainian].

4. Vodopian T. V. (2020). Do pytannia istorii rozvytku mediatsii v Ukraini [To question about the history of development of mediation in Ukraine]. *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo – Private law and entrepreneurship*, 20, 45-48 [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy Pro mediatsiiu: pryiniaty 16 lystop. 2021 roku № 1875-IX. [Law of Ukraine on mediation from November 16 2021, № 1875-IX] Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> [in Ukrainian].

6. Rak Yu. O. (2023). Problemy instytutstionalizatsii mediatsii u rehuliuванні konfliktnoi vzaємодії orhaniv publichnoi vlady i hromadianskoho suspilstva v Ukraini [Problems of institutionalization of mediation in the regulation of conflict interaction between public authority bodies and civil society in Ukraine]. *Naukovi perspektivy – Scientific perspectives*, 3 (33), 144-155 [in Ukrainian].

7. Karagioz R.S. (2018) Orhany derzhavnoho upravlinnia ta mistsevoho samovriaduvannia yak elementy publichnoi vlady [State and local government bodies self-government as elements of public power]. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys – South Ukrainian Law Journal*, 4 (1), 75–79 [in Ukrainian].

8. Stukan T. M. (2021). Publichna vlada: kharakterystyka, oznaky ta formy proiavu [Public authority: characteristics, signs and forms of manifestation]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia – Public administration and customs administration*, 4 (31), 37-41 [in Ukrainian].

9. Melenko O. V., Stratii O. V., & Hryndei L. M. (2021). Administratyvna mediatsiia u svitli instytutsiinykh peretvoren v Ukraini. [Administrative mediation in the light of institutional transformations in Ukraine] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii PRAVO – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series LAW*, 68, 180-185 [in Ukrainian].

10. Salikhov O. O. (2024). Mediatsiia u publichnomu upravlinni ta yii spivvidnoshennia z poserednytstvom [Mediation in public administration and its relationship with mediation]. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi – Current issues in modern science*, 4 (22), 472-480 [in Ukrainian].

11. Melnychuk O. F., & Salikhov O. O. (2024). Udoskonalennia instytutu mediatsii v publichnomu upravlinni [Improvement of the institute of mediation in public administration]. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi – Current issues in modern science*, 9 (27), 496-503 [in Ukrainian].

12. Maan B., Ri R., Serhieieva A., Serhieieva S., Romanadze L., & Rodchenko V. (2020). Gap-Analiz vprovadzhennia instytutu mediatsii v Ukraini [Gap-Analysis of the implementation of the mediation institute in Ukraine]. Retrieved from <https://surl.li/pwkxei> [in Ukrainian].

13. Munitsypalna mediatsiia: analiz lvivskoho ta inozemnoho dosvidu, propozyitsii dlia lvivskoi hromady [Municipal mediation: Analysis of Lviv and foreign experience, proposals for the Lviv community]. Lviv: Lvivskiy tsentr mediatsii. Retrieved from <https://surl.li/eeckiv> [in Ukrainian].

14. Samotuha A. (2021). Munitsypalna mediatsiia: dosvid Frantsii [Municipal mediation: the French experience]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Mediatsiia yak sposib vyrishennia pryvatno- ta publichno-pravovykh sporiv» – International Scientific and Practical Conference «Mediation as a way of solving private and public legal disputes»*. (pp. 264-266). Dnipro: DDUVS [in Ukrainian].

15. Melnychuk O. F. Mediatsiia v administratyvnomu sudochynstvi: yevropeiskiy dosvid dlia Ukrainy. [Mediation in administrative proceedings: European experience for Ukraine] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii PRAVO – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series LAW*, 72 (2), 77-81 [in Ukrainian].

16. McAdoo B., Bakken L. (1990). Local Government Use of Mediation for Resolution of Public Disputes. *The Urban Lawyer*, 22 (2), 179-195.